

FN:s råd för de mänskliga rättigheterna: allmän återkommande utvärdering,
session 8, maj 2010
Sveriges nationella rapport

I. METOD OCH SAMRÅDSFÖRFARANDE

1. Syftet med denna rapport är att ge en översikt över hur mänskliga rättigheter (MR) skyddas i Sverige, samt att identifiera såväl goda erfarenheter som utmaningar. Denna rapport grundas på de riktlinjer som utfärdats av FN:s råd för de mänskliga rättigheterna.¹ Utrikesdepartementet har samordnat förberedelseprocessen tillsammans med Integrations- och jämställdhetsdepartementet, i nära samarbete med andra departement.

2. Regeringen har eftersträvat en öppen och transparent process, i vilken berörda departement, myndigheter, civilsamhället och andra intressenter involverats på ett tidigt stadium. Regeringens webbplats för mänskliga rättigheter www.manskligarattigheter.se har använts för att informera och konsultera intressenterna. De samordnande departementen har även hållit öppna möten med intressenter för att informera och samla in synpunkter på processen och denna rapport. I november 2009 deltog representanter från de samordnande departementen i ett offentligt seminarium om den allmänna återkommande utvärderingen (Universal Periodic Review, UPR). Seminariet hölls på MR-dagarna.² Diskrimineringsombudsmannen, barnombudsmannen och Delegationen för mänskliga rättigheter i Sverige har konsulterats under författandet av denna rapport.

II. DET NORMATIVA OCH INSTITUTIONELLA RAMVERKET FÖR SKYDD OCH FRÄMJANDE AV DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA

A. Grundläggande rättigheter och grundlagarna

3. Sverige är en parlamentarisk demokrati. All offentlig makt utgår från folket. Den svenska styrelseskicket grundas på principerna om folkstyre, representativ demokrati, parlamentarism, kommunalt självstyre och rättsstatsprinciperna. På nationell nivå representeras folket av riksdagen som har lagstiftande makt. Regeringen verkställer riksdagens beslut och lägger fram förslag om nya lagar eller lagändringar. Allmänna val till riksdag, landsting och kommuner hålls vart fjärde år.

¹ Människorättsrådets resolution 5/1 av den 18 juni 2007 och de allmänna riktlinjerna för förberedelse av information enligt den allmänna återkommande utvärderingen (enligt dokument A/HRC/6/L/24).

² Forum för mänskliga rättigheter är föreningsrörelsens forum för mänskliga rättigheter och en mötesplats för politiker, studenter, offentliganställda, aktivister och forskare. Forum för mänskliga rättigheter är den största MR-händelsen i de nordiska länderna, där över 1 500 deltagare samlas varje år.

4. De rättigheter och friheter som tillkommer personer i Sverige skyddas främst i tre grundlagar: regeringsformen, tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen. Regeringsformen slår fast att den offentliga makten ska utövas med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans frihet och värdighet. Regeringsformen innehåller dessutom en uppräkningslista av mänskliga rättigheter och friheter, av vilka vissa anses vara absoluta. Det innebär att inga begränsningar tillåts.³ Regeringsformen innehåller även ett absolut förbud mot dödsstraff, tortyr och kroppsstraff.

5. Utöver de absoluta rättigheterna fastställer grundlagen också ett antal mänskliga rättigheter och friheter som, under vissa omständigheter, kan begränsas i lag.⁴ Sådana inskränkningar är emellertid i sig föremål för begränsningar. Grundlagens yttrandefrihet inbegriper också en offentlighetsprincip. Denna princip reglerar bland annat allmänhetens tillgång till offentliga handlingar, bestämmelser om källskydd och rätten att vidarebefordra och publicera information. Även allmänhetens tillgång till domstolsförhandlingar samt till möten hos beslutsfattande församlingar finns reglerat.

6. I december 2009 lade regeringen fram ett förslag om vissa grundlagsändringar i en proposition till riksdagen. I propositionen föreslår regeringen bland annat att det grundlagsbefästa skyddet för de mänskliga rättigheterna ska omfatta alla personer som befinner sig i Sverige, och inte enbart som idag svenska medborgare; att det grundlagsbefästa skyddet mot diskriminering ska utökas till att även omfatta diskriminering på grundval av sexuell läggning, och att enskilda ska garanteras full ekonomisk kompensation om deras äganderätt kränks eller inskränks till följd av offentliga beslut, t ex i samband med att privatägd mark exproprieras.⁵

7. Efter att Lissabonfördraget trätt i kraft under 2009, är Sverige bundet av Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna.

B. Sveriges internationella åtaganden vad gäller de mänskliga rättigheterna

8. Sverige har undertecknat de flesta av FN:s centrala konventioner om mänskliga rättigheter, däribland Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (ICCPR), Internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (ICESCR), den internationella konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering, konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor, konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning, konventionen om barnets rättigheter och konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Sverige har även ratificerat protokollen till dessa konventioner, utom det fakultativa protokollet till ICESCR. Sverige

³ De absoluta rättigheterna är t.ex. religionsfrihet, skydd mot tvång från myndigheter att sprida en åsikt i ett politiskt, religiöst, kulturellt eller liknande samband, skydd mot tvång att delta i möten för åsiktsbildning, att tillhöra en politisk sammanslutning, en religiös församling eller annan sådan sammanslutning.

⁴ De omfattar yttrandefrihet, inklusive informationsfrihet, mötesfrihet, demonstrationsfrihet, föreningsfrihet, rätten till skydd mot berövande av personlig frihet, rätt till utbildning, rätt till egendom och rätt till privatlivets helgd.

⁵ Regeringsproposition 2009/10:80. För mer information, se punkterna 80 och 114.

undertecknade den internationella konventionen till skydd för alla människor mot påtvingade försvinnanden 2007.

9. Sverige har ratificerat ett stort antal ILO-konventioner om arbetstagares rättigheter, däribland de åtta så kallade kärnkonventionerna.

10. Sverige redovisar regelbundet till FN:s konventionskommittéer hur regeringen uppfyller sina internationella MR-åtaganden. Regeringen tar slutsatserna från dessa organ på största allvar, vilket bidrar till ett förbättrat skydd av de mänskliga rättigheterna i Sverige. Regeringen tar även yttranden från FN:s konventionskommittéer avseende enskilda fall på största allvar. Den svenska utlänningslagen från 2006 formaliserar en vedertagen praxis att rätta sig efter begäran, beslut och domar från de internationella organ som är behöriga att pröva klagomål från enskilda personer, t.ex. FN:s konventionskommittéer eller Europadomstolen.

11. Sverige har utfärdat en stående inbjudan till FN:s specialrapportörer och övriga specialprocedurer på MR-området.

12. Sverige är part till Europakonventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (ECHR) och de flesta av dess protokoll, samt ett antal av Europarådets övriga konventioner om mänskliga rättigheter. En person, en icke-statlig organisation eller en grupp enskilda personer som anser sig vara utsatt för en kränkning från Sveriges sida av de rättigheter som anges i Europakonventionen eller dess protokoll kan vända sig med ett klagomål till Europadomstolen. Som part till konventionen åligger det Sverige att rätta sig efter domstolens slutgiltiga dom i mål där Sverige är part. Domar mot Sverige har i ett antal fall föranlett utbetalning av skälig ersättning till klaganden och i vissa fall föranlett ändringar i svensk lagstiftning, bland annat beträffande ökad tillgång till domstolsprövning. Under överinseende av Europarådets ministerkommitté kommer regeringen att fortsätta att vidta alla nödvändiga åtgärder för att verkställa domstolens domar.

13. Som medlem i OSSE efterlever Sverige organisationens människorättsliga åtaganden.

14. Sverige har ett dualistiskt system, enligt vilket konventioner som Sverige har ratificerat inte automatiskt blir en del av svensk lag. Det finns två huvudsakliga metoder för att ge laga kraft till internationella konventioner i svensk lag: införlivande och omvandling. Internationella konventioner omvandlas vanligen till svensk lag genom antagande av motsvarande bestämmelser i en befintlig eller ny svensk lagstiftning. I vissa fall kan en konvention införlivas i en allmän lag, som anger att konventionen ska gälla i Sverige som svensk lag och vara direkt tillämplig. Ett exempel på den senare metoden är Europakonventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, som införlivades i svensk lag 1995.

15. Ett betydelsefullt kännetecken för EU-lagstiftningen är att den under vissa omständigheter har direkt effekt. EG-domstolen har till exempel i åtskilliga mål om diskriminering på grundval av nationalitet och kön fastställt att de relevanta EU-rättsliga bestämmelserna har direkt effekt. EU-rätten tillämpas av svenska domstolar och

förvaltningsmyndigheter, och bidrar därigenom till skyddet av de mänskliga rättigheterna i Sverige.

C. Institutionella strukturer för att skydda och förverkliga de mänskliga rättigheterna

16. En grundläggande målsättning för all offentlig maktutövning i Sverige är att garantera att de mänskliga rättigheterna respekteras till fullo. Stat, landsting och kommuner, inklusive den offentliga förvaltningen på alla nivåer, måste vid allt makt- och myndighetsutövande agera på ett sätt som inte står i strid med Sveriges internationella åtaganden i fråga om mänskliga rättigheter. Detsamma gäller riksdagen och rättsväsendet. På ett antal områden strävar regeringen efter att stärka skyddet av de mänskliga rättigheterna utöver den nivå som anges i internationell rätt.

17. Ansvar för att tillämpa Sveriges internationella åtaganden vad gäller de mänskliga rättigheterna delas mellan de centrala statliga myndigheterna, landstingen och kommunerna. Sverige har en lång tradition av lokalt självstyre, vilket innebär att landsting och kommuner är fria att fatta egna beslut inom de ramar som fastställts av riksdag och regering. Landsting och kommuner ansvarar bland annat för hälso- och sjukvård och frågor som rör social välfärd, grund- och gymnasieskola, förskola och äldreomsorg.

18. Rättsväsendets oberoende garanteras i regeringsformen. Domstolarna spelar en central roll i skyddet av enskilda personers rättigheter i Sverige. De rättsmedel som finns i det svenska rättssystemet är utformade för att skydda de mänskliga rättigheterna. Rättsliga processer avgörs generellt av allmänna domstolar och allmänna förvaltningsdomstolar, samt i viss utsträckning av förvaltningsmyndigheter. Dessutom har ett antal specialdomstolar inrättats vilka tar upp mål av vissa särskilda typer.⁶

19. De olika ombudsmännen granskar också att de mänskliga rättigheterna efterlevs. Var och en som anser sig själv eller någon annan ha blivit felaktigt eller orättvist behandlad av en myndighet eller tjänsteman vid en myndighet inom den statliga eller kommunala sektorn kan klaga till justitieombudsmannen (JO). JO-ämbetet infördes 1809 och ombudsmännen utses av riksdagen. Varje år inkommer nästan 6 000 klagomål av olika slag till JO. Utredningar kan även initieras av JO självt, bland annat efter iakttagelser vid inspektioner. JO har befogenhet att, som särskild åklagare, väcka åtal mot en tjänsteman för tjänstefel eller annat brott i tjänsten. Detta sker dock endast i mycket sällsynta fall. JO har även rätt att initiera disciplinförfarande mot en tjänsteman för tjänsteförseelse samt att göra kritiska, vägledande och/eller rådgivande uttalanden.

20. Vissa tillsynsfunktioner utövas även av justitiekanslern (JK), som utses av regeringen. JK kan till exempel ta emot klagomål och reglera skadeståndsanspråk riktade mot staten.

21. Diskrimineringsombudsmannen inrättades den 1 januari 2009 i samband med att de fyra tidigare antidiskrimineringsombudsmännen slogs samman till en ny myndighet. De tidigare myndigheterna var jämställdhetsombudsmannen, diskrimineringsombudsmannen

⁶ Sådana specialdomstolar med särskild tillämplighet för mänskliga rättigheter är Arbetsdomstolen, Migrationsdomstolen, migrationsöverdomstolen och domstolar för pressfrihet och övriga medier.

handikappsombudsmannen och ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning. Diskrimineringsombudsmannen är en myndighet som arbetar mot diskriminering och för allas lika rättigheter och möjligheter.⁷

22. Personer som är under 18 år i Sverige har en egen ombudsman, barnombudsmannen. Barnombudsmannens huvudsakliga uppgift är att främja barns och ungdomars rättigheter och intressen enligt vad som anges i konventionen om barnets rättigheter (CRC). Myndigheten övervakar genomförandet av barnkonventionen i Sverige, bland annat genom att lämna förslag till lagändringar och främja att regeringsmyndigheter, kommuner och landsting tillämpar barnkonventionen i sitt arbete. Men ombudsmannen övervakar inte andra myndigheter och kan inte, enligt lag, ingripa i enskilda fall.

23. Hur de nationella kontrollmekanismerna för den nyligen ratificerade konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning kommer att struktureras utreds för närvarande.

24. Andra organ i Sverige med övervakande funktioner med relevans för mänskliga rättigheter inkluderar Pressens opinionsnämnd, Socialstyrelsen och Advokatsamfundet.

25. Det finns flera andra aktörer i samhället, både offentliga och privata, som också bidrar till att främja mänskliga rättigheter och tillämpningen av dem i Sverige. Media spelar en avgörande roll genom att förse allmänheten med information, genom att främja offentlig debatt och genom att granska hur den offentliga makten utövas. Sverige har även en lång tradition av medborgerligt deltagande i samhällslivet och ett aktivt civilsamhälle, ofta kännetecknat av ett högt deltagande och en demokratisk inre organisation. Medier och icke-statliga organisationer spelar alla en betydelsefull roll för att upprätthålla och utveckla demokratiska värden, respekt för mänskliga rättigheter och medborgerligt deltagande i det svenska samhället.

D. Mänskliga rättigheter som en integrerad del av den svenska utrikespolitiken

26. Att främja respekt för de mänskliga rättigheterna har hög prioritet i den svenska utrikespolitiken och ska genomsyra utrikespolitikens alla delar, inklusive migrationspolitiken, säkerhetspolitiken och handelspolitiken. Regeringen strävar efter att bedriva en politik för mänskliga rättigheter som är konsekvent och resultatorienterad. Dialog med andra stater, multilaterala förhandlingar, offentlig diplomati och utvecklingssamarbete är viktiga medel för att främja mänskliga rättigheter internationellt. Mänskliga rättigheter utgör en av de tre huvudsakligen prioriterade områdena i Sveriges utvecklingssamarbete, med en förstärkt inriktning på stöd till demokratiuppbyggnad.

27. Regeringen drog upp riktlinjerna för utrikespolitikens prioriterade områden i två skrivelser till riksdagen 2008. ”Mänskliga rättigheter i Sveriges utrikespolitik”⁸ innehåller

⁷ För mer information om jämställdhetsombudsmannen, se punkt 40.

⁸ Regeringens skrivelse 2007/08:109.

de övergripande prioriteringarna för mänskliga rättigheter, medan ”Frihet från förtryck – skrivelse om Sveriges demokratibistånd”⁹ täcker utvecklingssamarbetet.

28. Att garantera att respekt för folkrätten, inklusive mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatsprinciperna, genomsyrar EU:s interna och externa agerande är en viktig prioritering för regeringen. Under det svenska EU-ordförandeskapet 2009 fästes särskild vikt vid ett effektivt genomförande av de många olika instrument som EU förfogar över på MR-området. De prioriterade områdena omfattade dialoger och samråd om mänskliga rättigheter, genomförande av EU:s riktlinjer om mänskliga rättigheter och främjande av MR-arbetet i FN och andra multilaterala organ.

29. Sverige spelar en aktiv roll i FN:s olika MR-organ, som till exempel generalförsamlingen och FN:s råd för de mänskliga rättigheterna. Sverige kommer att fortsätta att arbeta för att säkra dessa organs centrala roll som forum för att vidmakthålla respekten för de fastslagna, allmängiltiga normerna för mänskliga rättigheter och för att ta upp allvarliga, omfattande kränkningar av mänskliga rättigheter och humanitär rätt till behandling. Även samarbetet med FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter är särskilt prioriterat. Sverige strävar också efter att garantera att frågor som rör mänskliga rättigheter till fullo införlivas i andra FN-sammanhang, som till exempel i ILOs, Unicefs, UNHCRs, UNDPs och Unescos arbete.

30. Som en av de stater som var med och grundade Europarådet arbetar Sverige för att stärka rådets roll, i synnerhet med avseende på dess unika kärnfrågor: främjandet av mänskliga rättigheter, rättsstatsprinciperna och demokrati. Sverige prioriterade mänskliga rättigheter under sitt ordförandeskap för Europarådets ministerkommitté 2008.

E. Utbildning och information om mänskliga rättigheter

31. Kunskap och medvetenhet om mänskliga rättigheter är avgörande för att mänskliga rättigheter ska få genomslag på alla samhällsområden. Att öka medvetenheten om mänskliga rättigheter är därför en av de ständiga prioriteringarna i regeringens arbete för de mänskliga rättigheterna. Som en följd av de två nationella handlingsplanerna för mänskliga rättigheter har ett antal åtgärder vidtagits för att utveckla utbildningen i mänskliga rättigheter för anställda i rättsväsendet och offentliganställda på alla nivåer. Ett exempel är den obligatoriska utbildningen i mänskliga rättigheter för nya tjänstemän i regeringskansliet. Ett annat exempel är utgivningen av en handbok om mänskliga rättigheter i kommunal verksamhet. I ett förslag till ny skollag¹⁰ läggs ännu större vikt än tidigare vid mänskliga rättigheter som ett av de grundläggande värden på vilket skolan vilar. I lagförslaget och läroplanen fastställs att alla som arbetar i skolan måste främja respekten för mänskliga rättigheter och tydligt ta avstånd från allt som står i konflikt med dessa värden.¹¹ Den nya skollagen förväntas börja tillämpas 1 juli 2011.¹² Under 2009 fick

⁹ Regeringens skrivelse 2008/09:11.

¹⁰ Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet, Ds 2009:25 (kapitel 1, avsnitt 1–2).

¹¹ Under 2009 fick Skolverket ett uppdrag som rör skolans grundläggande värden. Uppdraget omfattar att informera skolor om det arbete som görs för att främja de grundläggande värdena och att informera om den forskning och de undersökningar som gjorts på detta område.

Skolverket i uppdrag att genomföra insatser som främjar, stärker och sprider kunskap om skolans värdegrund. I uppdraget ingår bl.a. att sprida kunskap om hur skolorna arbetar med dessa frågor samt att ta fram verksamhetsanpassat stödmaterial om kränkande behandling och diskriminering.

32. Under 2002 inrättade regeringen en särskild webbplats om mänskliga rättigheter: *www.manskligarattigheter.se*. Den information som läggs ut på webbplatsen inkluderar de centrala konventionerna om mänskliga rättigheter översatta till svenska, Sveriges rapporter till olika internationella övervakningsorgan och de s.k. slutgiltiga observationer som gjorts av sådana organ.¹³ Webbplatsen innehåller även alla domar från Europadomstolen i mål där Sverige är part. Webbplatsen är tillgänglig för människor med funktionsnedsättning och har till vissa delar även översatts till urfolks- och minoritetsspråk.

III. EFTERLEVNADEN AV DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA I SVERIGE

A. Inledning

33. Mänskliga rättigheter och demokrati är grundläggande värden i det svenska samhället. Med utgångspunkt i dessa värden har regeringen förbundit sig att garantera full respekt för de mänskliga rättigheterna i Sverige. Sveriges väletablerade demokratiska styrelseskick och grundlagarnas regelverk fortsätter att utgöra grunden för åtnjutandet av rättigheterna. Samtidigt har det allmänna välfärdssystemet bidragit till det praktiska åtnjutandet av ett antal rättigheter och till Sveriges förhållandevis höga rankning i många internationella jämförelser som rör den generella levnadsstandarden, som till exempel UNDP:s index för mänsklig utveckling (HDI).¹⁴ Staten ansvarar för alla eller de flesta kostnader som är knutna till utbildning, hälsovård, barnomsorg, äldreomsorg och pensioner.

34. Samtidigt kvarstår en rad problem och utmaningar som inskränker det fulla åtnjutandet av de mänskliga rättigheterna inom många områden. Ytterligare åtgärder behövs för att bekämpa diskriminering och skydda de personers rättigheter som har särskilda behov, eller som befinner sig i utsatta situationer. Såväl diskrimineringsombudsmannens erfarenhet som oberoende forskning ger vid handen att diskriminering är vanligt förekommande i det svenska samhället, och att särskilt romer och samer är utsatta för diskriminering. Som en del av arbetet med att motverka dessa tendenser har regeringen som målsättning att höja medvetenheten om utbredningen och omfattningen av diskriminering i samhället, samt att öka kunskapen om de mekanismer som ligger bakom diskriminering. En utmaning är att finna nya sätt och metoder för att kartlägga den nuvarande förekomsten av diskriminering, eller risken för diskriminering, utifrån de olika diskrimineringsgrunderna.

¹² Under 2009 fick Skolverket ett uppdrag som rör skolans grundläggande värden. Uppdraget omfattar att informera skolor om det arbete som görs för att främja de grundläggande värdena och att informera om den forskning och de undersökningar som gjorts på detta område.

¹³ En sammanställning av alla slutgiltiga observationer från FN:s konventionsorgan utarbetades i år. Dessa publikationer finns tillgängliga kostnadsfritt för allmänheten.

¹⁴ Sverige är på sjunde plats i UNDP:s HDI för 2009.

35. I maj 2006 antog riksdagen ”En nationell handlingsplan för de mänskliga rättigheterna 2006–2009”.¹⁵ Detta var Sveriges andra nationella handlingsplan för mänskliga rättigheter. Den första handlingsplanen¹⁶ har följts upp och utvärderats. Syftet med den andra handlingsplanen var att utföra en heltäckande granskning av situationen för de mänskliga rättigheterna i Sverige och att, utifrån denna granskning, föreslå åtgärder som syftade till ett mer systematiskt arbete med mänskliga rättigheter på nationell nivå. Fokus i handlingsplanen ligger på skydd mot diskriminering.¹⁷ Andra åtgärder syftar till att öka kunskapen och medvetenheten om mänskliga rättigheter. Dessutom behandlas frågor om hur arbetet för de mänskliga rättigheterna ska organiseras samt hur handlingsplanen ska följas upp och utvärderas. Ett stort antal intressenter, däribland de politiska partier som är representerade i riksdagen, myndigheter, kommuner och landsting, universitet, högskolor och enskilda organisationer har konsulterats och deltagit i utarbetandet av den nationella handlingsplanen för mänskliga rättigheter.

36. I samband med att den nationella handlingsplanen för mänskliga rättigheter lades fram 2006 tillsatte regeringen en delegation för mänskliga rättigheter. Delegationens uppgift var att stödja den långsiktiga uppgiften att garantera full respekt för de mänskliga rättigheterna i Sverige, med utgångspunkt i handlingsplanen.¹⁸ Delegationen ska inom ramen för sitt uppdrag till exempel stödja statliga myndigheter, kommuner och landsting i arbetet att säkerställa full respekt för mänskliga rättigheter inom deras respektive verksamhetsområden. Delegationens uppdrag ska slutredovisas till regeringen senast den 30 september 2010. I slutrapporten kommer delegationen bl a att lämna förslag på hur den offentliga sektorn kan erbjudas fortlöpande stöd i arbetet med att uppnå full respekt för de mänskliga rättigheterna efter det att delegationen har fullgjort sitt uppdrag. I detta sammanhang kommer inrättandet av oberoende nationell institution för mänskliga rättigheter i enlighet med Parisprinciperna att diskuteras.¹⁹

B. Att minska diskriminering och främja lika rättigheter i samhället

37. Kampen mot alla former av diskriminering, inklusive diskriminering på flera olika grunder, är en av regeringens viktigaste målsättningar på MR-området. Det övergripande, långsiktiga målet är ett samhälle fritt från diskriminering. Åtgärder för att bekämpa rasism, homofobi och andra former av intolerans är exempel på frågeställningar som är kopplade till detta område.

38. Det mest omfattande initiativet för att nå detta mål under de senaste åren är den nya antidiskrimineringslagen, som trädde i kraft den 1 januari 2009.²⁰ Lagen ger skydd mot

¹⁵ Regeringens skrivelse 2005/06:95.

¹⁶ Regeringens skrivelse 2001/02:83, som omfattade perioden 2002–2004.

¹⁷ Andra frågor som tas upp är rättigheter för människor med funktionshinder, rättigheter för barn, nationella minoriteter och den samiska ursprungsbefolkningen, mäns våld mot kvinnor, däribland hedersvåld och människohandel, rätten till arbete, bostad, hälsa och utbildning, frågor rörande rättsstatsprincipen och asyl och migration.

¹⁸ Direktiv 2006:27.

¹⁹ Se skrivelse från ICCPR i CCPR/C/SWE/CO/6, punkt 4.

²⁰ SFS 2008:567.

diskriminering utifrån fem tidigare skyddade grunder, dvs. kön, etniskt ursprung, religion eller annan tro, funktionshinder och sexuell läggning. Den utökas även med två nya diskrimineringsgrunder – ålder och könsöverskridande identitet eller uttryck.

39. Den nya antidiskrimineringslagen grundas på åtskilliga internationella antidiskrimineringsinstrument till vilka Sverige har anslutit sig. Strukturellt sett innebär den även en sammanslagning av de sju tidigare civilrättsliga lagarna mot diskriminering på olika områden i samhället och på olika diskrimineringsgrunder till en enda lag. Enligt den nya lagen förbjuds i princip diskriminering i samhällets alla sektorer och på alla de grunder som nämns ovan. Detta innebär att lagen syftar till att införa skydd på samhällsområden som inte tidigare har omfattats av lagstiftning. Det viktigaste exemplet på detta är det allmänna förbudet mot diskriminering inom den offentliga sektorn. Undantaget till detta är ålder, där förbudet begränsas till alla delar av utbildningssystemet och till arbetslivet i begreppets vidare betydelse.

40. I samband med antagandet av den nya antidiskrimineringslagen inrättades även en ny myndighet genom att de fyra tidigare diskrimineringsombudsmännen slogs ihop till en ny myndighet: diskrimineringsombudsmannen (DO). Diskrimineringsombudsmannens uppgift är att övervaka att antidiskrimineringslagen följs och att bekämpa diskriminering och främja lika rättigheter och möjligheter för alla.²¹ En central uppgift för DO är att utreda klagomål om diskriminering. Detta kan innebära att företräda den som utsatts för diskriminering vid förlikningar eller, i sista hand, i domstol. Ombudsmannen kan till exempel även göra oberoende undersökningar, rapporter och rekommendationer.

41. Avsikten med att ha en enda ombudsman för antidiskrimineringsfrågor är att det garanterar en mer effektiv och kraftfull övervakning av att lagen följs. En heltäckande diskrimineringslag som – i största möjliga utsträckning – grundas på likabehandling på alla grunder betonar även det icke-hierarkiska förhållandet mellan de olika diskrimineringsgrunderna. Sammanslagningen förväntas även förbättra villkoren för fall där flera olika diskrimineringsgrunder förekommer.

42. Ytterligare en nyhet med lagen är att organisationer och föreningar, till exempel enskilda organisationer, hädanefter får rätt agera på den klagandes vägnar i diskrimineringsfall. En ny påföljd, diskrimineringsersättning, har införts för överträdelser av antidiskrimineringslagen. Påföljden är utformad både för att kompensera för den kränkning som överträdelserna innebär och för att ha ett avskräckande syfte.

43. Regeringens ekonomiska bidrag till enskilda organisationer är en annan viktig del av kampen mot diskriminering. Ungdomsstyrelsen (en myndighet) handlägger ansökningar om statliga bidrag på grundval av tre förordningar, som alla syftar till att främja lika rättigheter och möjligheter på de grunder som omfattas av antidiskrimineringslagen. Bidrag kan exempelvis sökas för lokala aktiviteter mot diskriminering som utförs av enskilda organisationer, sk antidiskrimineringsbyråer. Det finns cirka 20 nationella antidiskrimineringsbyråer som erbjuder hjälp till enskilda personer som upplever sig vara diskriminerade enligt någon av de grunder som omfattas av antidiskrimineringslagen.

²¹ SFS 2008:568.

44. Ytterligare ett steg i Sveriges arbete för att främja lika rättigheter i samhället var ratificeringen av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning 2008. Under ratificeringsprocessen blev det tydligt att en rad utmaningar återstår på detta område, till exempel när det gäller att höja medvetenheten, genomföra åtgärder för att minska arbetslösheten bland personer med funktionshinder och öka tillgängligheten. För personer med funktionshinder är ofta olägenheter som till exempel frånvaro av ramper eller kommunikationsmedel som blindskrift ett större hinder för ett aktivt deltagande på arbetsmarknaden än funktionshindret i sig.

C. Jämställdhet

45. Att främja jämställdhet mellan könen har varit en viktig politisk prioritering i Sverige under många år. Syftet med den svenska regeringens jämställdhetspolitik är att motverka system som konserverar den könsbaserade maktfördelningen och resurserna på samhälls nivå och att skapa villkor för kvinnor och män att komma i åtnjutande av samma möjligheter. Regeringen betonar vikten av att kvinnor och män delar på makt och inflytande i samhällslivets alla delar, eftersom detta är en förutsättning för ett demokratiskt samhälle. Regeringen vidhåller även att jämställdhet mellan könen bidrar till ekonomisk tillväxt, genom att den främjar alla människors kunskaper och kreativitet.

46. Ur ett internationellt perspektiv har Sverige en hög andel kvinnor på arbetsmarknaden. 81 procent av de svenska kvinnorna och 87 procent av de svenska männen utgör en del av arbetskraften. Tre reformer från 1970-talet lade grunden för denna utveckling: den personliga inkomstbeskattningen, utbyggnaden av den offentliga barnomsorgen och äldreomsorgen, samt mer generösa villkor för ekonomisk ersättning vid föräldraledighet. Senare välfärdsreformer har i flera steg utvecklat och byggt ut dessa reformer ytterligare, i syfte att göra det enklare att kombinera familjeliv med avlönad sysselsättning. Detta uppmuntrar jämställdheten mellan könen både i arbetslivet och i privatlivet. En jämställdhetsbonus i föräldraförsäkringssystemet infördes 2008 för att uppmuntra föräldrar att dela föräldraledigheten så lika som möjligt. Tillgänglig statistik visar att pappornas andel av föräldraledigheten har ökat efter att det nya systemet infördes. Tjugotvå procent av alla föräldraledighetsdagar utnyttjades av pappor under 2009, jämfört med 12 procent under 2000.

47. Trots dessa insatser brister det fortfarande i jämställdheten i de flesta delar av samhället. Könsbaserade löneskillnader, ojämlika karriärmöjligheter, en ojämlig uppdelning av föräldraförsäkringen och en underrepresentation av kvinnor i beslutsfattande organ på kommun- och landstingsnivå, på universitet och i den privata sektorn fortsätter att ge anledning till oro. Dessutom finns det en omfattande könssegregering på arbetsmarknaden och inom gymnasieskolan. Trots lagstiftning och trots ett aktivt engagemang från myndigheters och civilsamhällets sida fortsätter mäns våld mot kvinnor att vara ett omfattande problem i Sverige.

48. Under de senaste åren har jämställdhetspolitiken tilldelats ansevärda resurser. Utöver de initiativ och handlingsplaner som nämns nedan kan som exempel på nyligen gjorda regeringsinitiativ nämnas ett forskningsprogram om kvinnors hälsa, ett initiativ till

jämställdhetsintegrering i kommunal verksamhet och en jämställdhetssatsning inom utbildningsväsendet, som antogs av regeringen i juni 2008.

49. Regeringens ambition är att öka andelen nya företag som startas och drivs av kvinnor från den tidigare nivån på 35 procent till 40 procent i slutet av 2010. För att uppnå detta mål har regeringen anslagit cirka 10 miljoner euro för en treårsperiod (2007–2009) i syfte att främja kvinnors entreprenörskap och för att öka forskning och kunskap om kvinnors affärsmöjligheter. I juni 2009 lade regeringen även fram en heltäckande strategi för att främja jämställdhet på arbetsmarknaden och i näringslivet.

50. Det finns en bred politisk enighet om att prioritera frågan om mäns våld mot kvinnor. Ytterst är det en fråga om jämställdhet och kvinnors rätt att fullt ut komma i åtnjutande av de mänskliga rättigheterna. I november 2007 antog regeringen en handlingsplan²² för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersvåld och hedersförtryck samt våld i samkönade relationer.²³ Totalt har över 900 miljoner kronor satsats på 56 olika åtgärder fram till slutet av 2010. Planen täcker sex handlingsområden.²⁴ Handlingsplanen innehåller ett brett spektrum av förslag med bäring på ett antal offentliga myndigheter, kommuner och landsting och frivilligorganisationer.

51. Som en del av handlingsplanen har betydande insatser gjorts för att stärka stödet och hjälpen till kvinnor som har utsatts för våld och till barn som har bevittnat våld. Åtgärder har även riktats mot män som utövar våld. I juli 2007 tydliggjordes socialtjänstlagen²⁵ så att det nu är en skyldighet för de sociala myndigheterna att ge stöd och hjälp åt brottsoffer, särskilt kvinnor som är utsatta för våld och barn som har bevittnat våld. Detta betonas tydligare än tidigare. Ett antal kompletterande åtgärder har vidtagits för att bygga upp en omfattande struktur för att stärka stödet till våldsoffer. Dessutom har regeringen anslagit medel för lokalt samarbete för att motverka våld mot kvinnor på kommunnivå. Under 2007 uppdrog även regeringen åt Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) att utarbeta ett nationellt program för att förbättra vården och bemötandet av offer för sexuella brott. Syftet är att förbättra vården av sexualbrottsoffer i hälsovården och att utveckla test- och dokumentationsmetoder (provtagning) för att garantera att rättsväsendet får tillgång till så lämpliga och relevanta data som möjligt. Regeringen avser att utvärdera bestämmelserna om grov integritetskränkning och grov kvinnofridskränkning för att fastställa hur bestämmelserna har tillämpats, om de har fått önskad effekt och om lagarna måste ändras eller inte.

52. Kriminalvården har ett särskilt uppdrag att införa behandlingprogram för män som dömts för sexualbrott och de som dömts för våld i nära relationer.

53. Våld mot kvinnor i Sverige omfattar även hedersvåld och hedersförtryck. Regeringen har påbörjat ett antal åtgärder för att stimulera inrättandet av skyddat boende samt

²² Regeringens skrivelse 2007/08:39.

²³ Se skrivelse från CEDAW i CEDAW/C/CWE/CO/7, punkt 29.

²⁴ Större skydd och stöd för de som utsätts för våld, större inriktning på förebyggande arbete, högre standarder och mer effektivitet i rättssystemet, starkare åtgärder mot våldsvärkare, ökat samarbete och förbättrade kunskaper.

²⁵ Kapitel 5, avsnitt 11.

utbildning av personal och andra vuxna som kan ha direktkontakt med flickor som är utsatta för hedersvåld. Regeringen har även gett länsstyrelserna i uppdrag att tillhandahålla medel för åtgärder för att förebygga hedersvåld och hedersförtryck.

54. En stor utmaning för framtiden är att förbättra forskning och utvärdering om mäns våld mot kvinnor. Socialstyrelsen har fått i uppdrag att utvärdera metoder och arbetssätt i socialtjänstens arbetet med kvinnor som är utsatta för våld och barn som har bevittnat våld. Socialstyrelsen har även uppdragits att utvärdera metoder och arbetssätt i socialtjänstens arbete som riktar sig till män som utövar våld.

55. Brottsförebyggande rådet (BRÅ) lämnade en rapport 2009²⁶ om polisens hantering av anmälningar om mäns våld mot kvinnor. Utifrån denna rapport har en handbok för hantering av ärenden som rör våld i nära relationer utarbetats för polisen. I slutet av 2009 kommer uppskattningsvis 10 000 polisanställda att ha genomfört det interaktiva utbildningspaketet. I september 2009 lanserades dessutom en informationskampanj riktad till allmänheten. Huvudsyftet var att öka anmälningarna till polisen vid denna typ av brott.

56. Sedan 1999 har köp – och försök till köp – av sexuella tjänster varit ett brott i Sverige. Straffet är böter eller fängelse i högst sex månader. Brottet omfattar alla former av sexuella tjänster. Bestämmelsen är avsedd att avhålla människor från att köpa sex, bl. a. på grund av risken att bli föremål för polisingripande. Den som säljer sexuella tjänster straffas inte. Sedan lagen trädde i kraft har antalet gatuprostituerade kvinnor minskat, enligt information som tillhandahålls av polisen och de sociala myndigheterna. Enligt Rikspolisstyrelsen (RPS) – som nationell rapportör för människohandel – tyder de första uppgifterna på att lagen fungerar som ett skydd mot människohandel i Sverige. I april 2008 tillsatte regeringen en utredning (2008:44) för att utvärdera tillämpningen av bestämmelsen och dess effekter. Syftet med utvärderingen är att undersöka hur lagstiftningen fungerar i praktiken och vilka effekter den har haft på prostitution och för människohandel i sexuella syften i Sverige. Uppdraget ska redovisas senast den 30 april 2010.

57. Sverige var ett av de första FN-länder som antog en nationell handlingsplan²⁷ för genomförande av FN-resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet. Sveriges handlingsplan är inriktad på att möjliggöra kvinnors aktiva deltagande i fredsprocesser, och även att garantera att kvinnors och flickors särskilda skyddsbehoven uppfylls. Målen och inriktningen för den svenska handlingsplanen på riksnivå är bland annat att garantera att en väsentligt större andel kvinnor deltar i internationella fredsinsatser, att stärka skyddet för kvinnor och flickor i konfliktsituationer och att göra det möjligt för kvinnor i konfliktområden att delta fullt ut och på lika villkor.

D. Människohandel

²⁶ Brå-rapport nr 2008:25.

²⁷ Sveriges första nationella handlingsplan för införande av resolution 1325 omfattar perioden 2006–2008. Den andra handlingsplanen omfattar perioden 2009–2012.

58. Den svenska strafflagstiftningen mot människohandel har nyligen varit föremål för en översyn. I april 2008 presenterade utredningen om människohandel m.m. ett betänkande för regeringen med åtskilliga förslag som syftar till att göra strafflagstiftningen mer effektiv och ytterligare stärka skyddet av brottsoffer. En proposition är planerad till mars 2010. Propositionen kommer även att ta upp frågan om Sveriges ratificering av Europarådets konvention om åtgärder mot människohandel.²⁸

59. Under 2008 antog regeringen en handlingsplan för bekämpande av prostitution och människohandel i sexuella syften.²⁹ Totalt 213 miljoner kronor kommer att satsas på 36 åtgärder fram till 2010. Handlingsplanen har en tydlig inriktning på behovet av skydd och stöd för den utsatta personen, och på att detta ska genomsyra de insatser som berörda myndigheter genomför. Särskilda åtgärder är inriktade på barn och ungdomar. Handlingsplanen omfattar fem åtgärdsområden, som är viktiga vart och ett för sig, men som även kompletterar och förstärker varandra.³⁰

E. Rättigheter för homosexuella, bisexuella och transpersoner

60. Det aktiva främjandet av lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning eller könsöverskridande identitet eller uttryck är ett prioriterat område för regeringen. Skyddet mot diskriminering på grund av sexuell läggning och könsöverskridande identitet eller uttryck har stärkts under de senaste åren. Ett exempel är den nya antidiskrimineringslagen, som nämns ovan. Ett annat exempel är nya regler för vigsel och vigselakten, vilka trädde i kraft den 1 maj 2009.³¹ Äktenskapsbalken och andra lagar som rör makar är könsneutrala, och lagen om registrerat partnerskap³² har upphävts. Par av samma kön kan ingå äktenskap på samma villkor som par av olika kön.

61. På internationell nivå uppmuntrar Sverige aktivt alla länder att avkriminalisera sexuellt samvärelse mellan vuxna av samma kön och uppmuntrar till införandet av rättsligt skydd mot diskriminering på grundval av sexuell läggning och könsidentitet. Rättigheterna för homosexuella, bisexuella och transpersoner är en av regeringens prioriterade frågor i utvecklingsarbetet.

62. När det gäller grunder för erkännande av flyktingskap omfattar utlänningslagen välgrundad fruktan för förföljelse på grund av sexuell läggning, som hänför sig till tillhörighet till en särskild samhällsgrupp. Individuella bedömningar av asylskälen görs alltid. Regeringen har anvisat Migrationsverket i regleringsbrevet för 2007–2009 att i utbildningshänseende ägna särskild uppmärksamhet åt frågor som rör kvinnor och HBT-personer och att redovisa hur verket ska upprätthålla och utveckla kompetensen inom detta område.

²⁸ Europarådets fördragserie nr 197.

²⁹ Regeringens skrivelse 2007/08:167.

³⁰ Dessa prioriteringsområden är: ökat skydd och stöd för människor i riskzonen, starkare inriktning på förebyggande arbete, högre standarder och mer effektivitet i domstolsväsendet, ökat nationellt och internationellt samarbete och en högre kunskapsnivå och medvetenhet.

³¹ SFS 2009:260.

³² SFS 1994:1117.

63. Både internationella och nationella undersökningar visar att unga homosexuella, bisexuella och transpersoner är särskilt sårbara när det gäller hälsan. Regeringen har särskilt uppdragit åt Ungdomsstyrelsen att undersöka hälsotillståndet bland unga homosexuella, bisexuella och transpersoner. Undersökningen ska utföras i samarbete med bland annat Statens folkhälsoinstitut och Sveriges nationella HBT-ungdomsförbund.

F. Barnets rättigheter

64. Regeringen oroas av de utmaningar som kvarstår i fråga om genomförandet av barnets rättigheter. Barn och ungdomar tillhör de grupper som står inför de största utmaningarna när det gäller att göra sin röst hörd och kräva sin rätt till deltagande och att representera sig själva. De avslutande iakttagelserna från den fjärde periodiska rapporten till FN:s kommitté för barnets rättigheter från 2009 är en viktig källa till regeringens framtida arbete med att införa barnets rättigheter.

65. År 2009 var det trettio år sedan aga helt och hållet förbjöds i Sverige, inklusive i hemmet. Inte desto mindre faller vissa barn fortfarande offer för våld inom familjen. Att bekämpa alla former av våld mot barn är ett prioriterat område i regeringens politik för barnets rättigheter.

66. Att bekämpa mobbning i skolor fortsätter att vara en viktig fråga. Det finns två lagar som ska skydda en elev från kränkningar, diskriminering och trakasserier i skolan; skollagen och diskrimineringslagen. Den nya diskrimineringslagen³³ syftar till att främja lika rättigheter för barn och elever och att bekämpa diskriminering på grund av kön, etniskt ursprung, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning, funktionshinder ålder eller könsöverskridande identitet eller uttryck. Enligt skollagen är skolorna skyldiga att aktivt arbeta för att förebygga och förhindra mobbning och kränkande behandling. Skolverket fick 2007 ett uppdrag av regeringen att sprida kunskap om och motverka mobbning, trakasserier och diskriminering. Uppdraget ska redovisas senast den 30 november 2010.

67. Regeringen vidtar åtgärder när det gäller utmaningar på andra områden. Under 2009 tillsatte regeringen en utredning för att undersöka hur rätten till skolgång kan utsträckas till att gälla för fler grupper av barn som vistas i Sverige utan tillstånd. Utredningen presenterade sitt betänkande i februari 2010.

68. Under 1999 antog riksdagen en nationell strategi³⁴ för införande av FN:s konvention om barnets rättigheter (CRC). Denna strategi utgör grunden för regeringens politik för barnets rättigheter. Målet för strategin är att barnets rättigheter och intressen ska genomsyra allt beslutfattande som påverkar barn. Beslutsfattare och andra som arbetar med frågor som påverkar barnen måste väga in de mänskliga rättigheterna för varje flicka och pojke. Målet för strategin är även att främja medvetenhet om FN:s konvention om barnets rättigheter inom regeringen, inom statliga myndigheter, kommuner och landsting. I denna strategi betonas också att kommuner och landsting ska inrätta system för

³³ För mer information om lagen, se punkt 38.

³⁴ Regeringsproposition 1997/98:182.

uppföljning och införande av barnets bästa i arbetet på kommunal nivå.

Konsekvensanalyser av följderna för barn måste genomföras när det gäller beslutsfattande som påverkar barn. Strategin uppdaterades 2002, 2004 och 2008. Barnombudsmannen har en viktig roll vid genomförandet av mål som omfattas av strategin. En återstående utmaning är att garantera att barnen själva känner till sina rättigheter. En översikt gjord av barnombudsmannen visade att endast ett av fem svenska barn i åldern 11–14 kände till konventionen om barnets rättigheter.

69. Under 2007 införde regeringen den andra uppdaterade versionen av den nationella handlingsplanen för skyddande av barn från sexuellt utnyttjande. Den första handlingsplanen utarbetades 1998 som ett resultat av den första världskongressen mot kommersiell sexuell exploatering av barn som hölls i Stockholm 1996. Tio åtgärder presenteras i 2007 års handlingsplan.³⁵ En uppföljning av de särskilda åtgärder som läggs fram i handlingsplanen kommer att genomföras 2010.

70. Regeringen vidtar åtgärder för att stärka den psykiatriska vården i allmänhet och för att förbättra situationen för personer med psykiska funktionshinder i Sverige. Många reformer inom detta område är särskilt inriktade på barn och ungdomar som behöver psykiatrisk vård och stödtjänster. De nuvarande åtgärderna för att korta köerna inom specialistpsykiatri för barn, där landstingen måste visa resultat innan de kan komma i åtnjutande av regeringens pengar, har gett positiva resultat. Sex kommuner deltar i samarbetsprojekt med en forskningsinstitution med uppgift att stärka och utveckla de kommunala sektorsövergripande planerna för hälsofrämjande. Projektet syftar till att främja barns och ungdomars psykiska och fysiska hälsa.

G. Äldre och funktionshindrade personers rättigheter

71. Oacceptabla klyftor finns fortfarande mellan avsikten med och formuleringarna i sociallagstiftningen å ena sidan och de faktiska villkor som upplevs av många människor i Sverige å andra sidan. Detta gäller särskilt socialt skydd som rör äldre personer och personer med funktionshinder. För att överbrygga klyftan mellan mål och verklighet har regeringen utarbetat en flerspårsstrategi.³⁶

72. För att komma till rätta med problemet att kommunala biståndsbeslut inte verkställs, beslut som i praktiken förvägrar många medborgare deras rättigheter enligt den befintliga lagstiftningen, har regeringen i två steg utökat länsstyrelsernas möjligheter att bötfälla kommuner som misslyckas med att verkställa domslut inom en rimlig tidsperiod.

73. För att öka den enskildes valfrihet och inflytande har en ny lag om valfrihetssystem införts. Kärnpunkten är rätten att kunna välja utförare av tjänster och även byta ut en

³⁵ Dessa omfattar sexuellt utnyttjande av barn inom rese- och turistbranschen, spridning av kunskap och information, identifiering av åtgärder som riktas mot förövare, ökat samarbete på nationell och internationell nivå, och granskning av lagstiftning.

³⁶ Strategin omfattar: att tydliggöra lagstiftningen och utveckla riktlinjer och standarder, att öka kompetensen hos personalen inom berörda myndigheter, att skapa strukturella system som tar emot klagomål och återkoppling från civilsamhället och enskilda personer om tjänsters otillräckliga kvalitet och otillräcklig åtkomlighet, och att uppmuntra samarbete mellan olika aktörer.

tjänst man är missnöjd med. Valfrihet ökar möjligheten för den enskilda människan att välja en utförare som motsvarar hennes eller hans behov, intressen och sociala och kulturella bakgrund.

74. I Sverige är det en snabb utveckling av de riksomfattande systemen för öppna jämförelser av kvalitet i socialtjänsten. Dessa system är viktiga för att stärka den enskilda människans inflytande. Regeringen prioriterar utvecklingen av kvalitetsindikatorer och ett rikstäckande system för öppna jämförelser. Att mäta och jämföra kvalitet och resultat bidrar till att kvalitetsutveckling bland utförare och tjänster, samtidigt som öppna jämförelser också möjliggör en bredare spridning av information om både bra och mindre bra tjänster.

H. Rättigheter för urfolk och personer som tillhör nationella minoriteter

75. Sveriges fem erkända nationella minoriteter är judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar. De nationella minoritetsspråken är jiddisch, romani chib, samiska, finska och meänkieli.

76. Sverige har nyligen vidtagit åtgärder för att reformera sin politik rörande de nationella minoriteterna. Ett nytt lagförslag, ”Från erkännande till egenmakt – regeringens strategi för de nationella minoriteterna”³⁷, antogs 2009 och innehåller ett antal initiativ för att förbättra situationen för de nationella minoriteterna. Dessa initiativ omfattar en ny lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk som trädde i kraft den 1 januari 2010, nya skyldigheter för kommuner och myndigheter att aktivt främja nationella minoritetsspråk och deras kulturer, åtgärder för att förbättra de nationella minoriteternas deltagande i beslutsprocesser och åtgärder för att aktivt främja och stärka de nationella minoritetsspråken.

77. Internationella granskningar har lett till rekommendationer som rör behovet av att förbättra tillgången till modersmålsundervisning och undervisning om minoritetsspråk i Sverige. I den nya strategin för de nationella minoriteterna betonar därför regeringen vikten av tillgång till utbildningsmaterial på minoritetsspråken, och att möjligheten att tillhandahålla distansundervisning och bättre lärarutbildningar bör undersökas ytterligare.

78. Ytterligare ett bekymmersamt område är hälsa. Statens folkhälsoinstitut undersöker för närvarande hälsoläget för personer som tillhör de nationella minoriteterna. Den första rapporten från januari 2010 visar att det finns särskilda hälsofrågor att ta itu med. Folkhälsoinstitutets förslag till regeringen om hur situationen kan förbättras kommer att läggas fram i mars 2010.

79. Långt innan historien började nedtecknas har samerna levt i ett område som nu sträcker sig över fyra länder.³⁸ Sametinget uppskattar att antalet samer i Sverige är mellan 20 000 och 25 000, av vilka cirka 2 500 ägnar sig åt renskötsel. Samerna har under historiens gång varit offer för diskriminering och en assimilationspolitik från de svenska

³⁷ Regeringsproposition 2008/09:158.

³⁸ Sverige, Norge, Finland och Ryssland.

myndigheternas sida. Regeringen har bett om ursäkt för detta och erkänt den dåliga behandling som samerna tidigare fått utstå.

80. Ursprungsbefolkningar har rätt till självbestämmande i enlighet med artikel 1 i den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter och den internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. Rätten ska inte tolkas som att man godkänner eller uppmuntrar en handling som skulle försvaga den territoriella integriteten och den politiska enheten för suveräna och oberoende stater som följer principerna för människors lika rättigheter och självbestämmande. Under 1977 erkändes samerna av riksdagen som Sveriges enda ursprungsbefolkning. I regeringens lagförslag i december 2009 till riksdagen om vissa grundlagsförändringar föreslog regeringen att samerna skulle ges uttryckligt erkännande i grundlagen, genom att man i regeringsformen föreskriver ett främjande av möjligheter för samerna att bevara och utveckla sin kultur och sitt sociala liv på egen hand.³⁹

81. Sametinget inrättades 1993 och är både en offentlig förvaltningsmyndighet och en folkvald församling. Den folkvalda församlingen består av 31 parlamentsledamöter valda av samerna i Sverige. Sametinget har administrativt ansvar i vissa frågor. Sametinget är till exempel den centrala förvaltningsmyndighet som är ansvarig för rennärningen. Under 2009 valdes för första gången en kvinna till ordförande för Sametingets styrelse.

82. Under de senaste tio åren har ett antal utredningar gjorts, till exempel rapporten från gränsdragningskommissionen, utredningen om jakt och fiskerättigheter samt utredningen om rennärningen. Dessa utredningar avsågs ligga till grund för ett kommande lagförslag till riksdagen om den svenska samepolitiken. Ett förslag att införa ett svenskt samrådsförfarande för frågor som är av intresse för samerna avsågs också ingå i lagförslaget för att stärka samernas inflytande i frågor som rör deras intressen. På grund av kritik från berörda parter har regeringen skjutit upp förfarandet för att inleda en djupare dialog med samernas intressegrupper om lagförslagets innehåll.

83. Regeringen fortsätter att arbeta på den komplicerade frågan om ratificering av ILO-konvention nr 169. När det gäller markrättigheter överensstämmer inte svensk lagstiftning med konventionens bestämmelser. En ratificering av konventionen skulle påverka markrättigheter för ett område som utgör en tredjedel av Sveriges geografiska område. Innan riksdagen överväger en ratificering måste alla frågor som rör de juridiska följderna ha klargjorts. Sverige gav sitt stöd när FN:s generalförsamling under 2007 antog FN:s förklaring om urbefolkningars rättigheter, som är ett viktigt politiskt instrument.

84. Det finns olösta konflikter mellan renägare och markägare i Härjedalen. Förhandlingarna som hålls mellan markägare och renägare har inte närmat sig någon lösning. Den springande frågan är det arrende som krävs för vinterbetesområdet.

85. Avtalet mellan den norska och den svenska regeringen från 1971 om upplåttna betesmarker har granskats, och förslag till ändringar har nu lett till ett nytt avtal. Det förväntas påverka förvaltningssystemen både i Sverige och i Norge. En nyhet jämfört med

³⁹ För mer information om grundlagsförslaget, se punkterna 6 och 114.

det tidigare avtalet är att en sameby (renhjordsgemenskap) nu har rätt att avtala om avvikelser som rör ett särskilt protokoll om upplåtna betesmarker. Det finns även en bestämmelse som understryker att avtalet inte påverkar förvärv genom hävd från urminnes tid som svenska renskötare har i Norge och vice versa.

86. Romerna är särskilt negativt påverkade av fördomar och diskriminering i Sverige, vilket är en källa till oro för regeringen. Under 2007 tillsatte regeringen en delegation för romska frågor med uppgift att spela en aktiv roll på riksnivå i arbetet för att förbättra romernas situation i Sverige på grundval av Sveriges skyldigheter på området för mänskliga rättigheter. En av delegationens huvudsakliga uppgifter är att undersöka romers situation i Sverige genom att samla in, sammanställa, analysera och redovisa de erfarenheter och den kunskap som finns på detta område, samt att vid behov inleda nya studier. Delegationen ska lägga fram förslag på hur romers levnadsförhållanden ska förbättras i samhället. Delegationen ska överlämna slutrapporten till regeringen under 2010.

I. Rättigheter för invandrare, flyktingar och asylsökande

87. Syftet med den svenska migrations- och asylpolitiken är att garantera en långsiktig hållbar politik som slår vakt om rätten till asyl, underlättar rörlighet över gränser, främjar en öppen och flexibel behovsprövad arbetskraftsinvandring, stöder migrationens utvecklingseffekter samt fördjupar det europeiska och internationella samarbetet.

88. Ett nytt flerårigt program – känt som Stockholmsprogrammet – antogs 2009 för att fungera som rättesnöre för EU:s arbete inom området frihet, säkerhet och rättvisa för perioden 2010–2014. Migration och asyl, även de externa aspekterna, och kampen mot människohandel är programmets centrala frågor. En handlingsplan för ensamkommande barn kommer att läggas fram av Europeiska kommissionen i början av 2010.

89. På nationell nivå trädde den nuvarande utlänningslagen i kraft 2006. Med den infördes en ny instans- och processordning för migration och asyl. Migrationsverket är första instans för i fråga om ansökningar om uppehållstillstånd och asyl. Dess beslut kan överklagas till någon av migrationsdomstolarna. Efter ytterligare överklagande av parterna kan Migrationsöverdomstolen bevilja prövningstillstånd, huvudsakligen om ett mål anses kunna ge vägledning (prejudikatbildande praxis) i fråga om tillämpningen av utlänningslagen. Om prövningstillstånd medges prövar Migrationsöverdomstolen överklagandet i sak.

90. Det är fortfarande för tidigt att till fullo bedöma resultatet av reformen. I enlighet med regeringens direktiv har emellertid en oberoende utredning utvärderat reformen. Utredningen har med ett fåtal undantag funnit det möjligt att lägga fram tillförlitliga slutsatser som påvisar att reformen fallit väl ut. Som avsett är processordningen mer öppen på grund av tvåpartsprocessen i andra instans med utökade möjligheter till muntliga förhandlingar. Effekten är också märkbar i första instans, där tyngdpunkten i processen ligger. Migrationsverket och domstolarna har lyckats tämligen väl med att undvika förseningar och fler åtgärder vidtas nu i det avseendet.

91. Asylsökande har rätt till tolkhjälp, till exempel i kontakter med juridiskt ombud, vid intervjuer hos Migrationsverket och vid muntliga förhandlingar i migrationsdomstolarna. Det ökade antalet muntliga förhandlingar i det nya processordningen har lett till en större efterfrågan på kvalificerade tolkar. Åtgärder har vidtagits för att garantera en tillräcklig tillgång på tolkar och en ökad kompetensnivå. Det förekommer dock fortfarande brister att åtgärda. Utbildning av fler tolkar, ett nationellt register över tolkar, krav vid upphandling av tolktjänster, kontroll av tolkförmedlingar samt tolkar med barnkompetens är vissa av de förslag till förbättringar som läggs fram av den oberoende utredningen.

92. En ny lag för arbetskraftsinvandring till Sverige trädde i kraft i december 2008. Systemet är arbetsgivar- och efterfrågestyrt och välkomnar arbetskraftsinvandrare med kompetens på alla områden och på alla nivåer. Utlänning som beviljats uppehållstillstånd för arbete får full tillgång till rättigheter (dvs. på samma nivå som svenska medborgare), och kan ta med sig sina familjemedlemmar från första dagen.⁴⁰ För att minska beroendeförhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare har en övergångsperiod på tre månader introducerats i de fall utlänningen förlorar sitt arbete eller inte är nöjd med arbetsgivaren. Under denna period får utlänningen stanna i Sverige och söka nytt arbete.

93. Regeringen har tillsatt en oberoende utredning som noggrant ska granska det rättsliga ramverket för förvar enligt utlänningslagen. Utöver att analysera gällande lagar och bestämmelser och föreslå ändringar, kan utredningen lägga fram förslag som syftar till att förbättra det nuvarande systemet. Utlänningslagen ger möjlighet att förvarsta personer som ska avvisas eller utvisas. De är placerade i särskilda lokaler –förvar– som Migrationsverket ansvarar för. Av säkerhetsskäl kan förvarstagna personer, som är en fara för sig själva eller andra, överföras till en kriminalvårdsanstalt, häkte eller arrestlokal. Detta gäller inte för barn. Förvaren är särskilt utformade för att inte likna kriminalvårdsinstitutioner. De förvarstagna har en avsevärd frihet inom anläggningarna och de har omfattande tillgång till kontakter med yttvärlden. De har även tillgång till ett flertal aktiviteter.

94. I januari 2010 tillsatte regeringen en utredning som ska undersöka bestämmelserna som rör tillgång till hälso- och sjukvård för personer utan tillstånd. Mot bakgrund av Sveriges internationella åtaganden ska utredningen lämna förslag på hur en utvidgad skyldighet för landstingen att erbjuda subventionerad hälso- och sjukvård åt berörda grupper kan utformas i förhållande till nuvarande reglering.

95. Den stadiga ökningen av antalet asylsökande ensamkommande barn i Sverige är en utmaning. Sedan 2006 har kommunerna varit ansvariga för boende och mottagande av ensamkommande barn. Kommunerna ingår avtal om mottagandet med Migrationsverket på frivillig basis och kompenseras ekonomiskt av staten. Eftersom antalet ensamkommande barn har ökat avsevärt sedan denna reform genomfördes⁴¹ råder det brist på boende. Regeringen och Migrationsverket har därför inlett förhandlingar med

⁴⁰ En familjemedlem anses vara en make/maka, sambo eller registrerad inhemsk partner och barn till arbetstagaren under 21 år. Maken/makan osv. kommer att få fullt tillträde till arbetsmarknaden.

⁴¹ Från cirka 400 år 2005 till 2 300 år 2009.

kommunerna och kommer, om detta inte leder till en tillfredsställande lösning av situationen, att överväga andraåtgärder.

J. Integration av invandrare

96. Cirka 13 procent av Sveriges invånare är födda utomlands. Ytterligare 10 procent är födda i Sverige med minst en av föräldrarna född i utlandet. Målet för den svenska integrationspolitiken är lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter för alla, oavsett etnisk och kulturell bakgrund. Social utslutning, så som den återspeglas i skillnaden mellan situationen för infödda svenskar och situationen för dem med invandrarbakgrund, är en angelägenhet för regeringen på många politiska områden, till exempel vad gäller sysselsättningen. Regeringen har därför igångsatt ett antal initiativ som en del av integrationspolitiken.

97. Under 2008 lade regeringen fram en skrivelse till riksdagen⁴² om en heltäckande strategi för integrationen. Integrationspolitiken ska inriktas på sju strategiområden, däribland ett effektivt system för mottagande och introduktion av nyanlända, fler människor i sysselsättning och fler företagare. Strategin innebär åtgärder på vart och ett av de sju områdena.

98. De första åren för nyanlända är de allra viktigaste för hans eller hennes framtida liv i värdlandet. Det finns ett angeläget behov av mer effektiva tillvägagångssätt för nyanlända för att främja lika rättigheter för invandrare. Regeringen har därför lagt fram ett lagförslag till riksdagen om en introduktion för nyanlända på arbetsmarknaden.⁴³ Målet är att ge nyanlända möjligheter till självförsörjning och stärka deras aktiva deltagande i arbetslivet och samhället i stort.

99. Frivilligorganisationerna spelar en viktig roll i hjälpen till invandrare under deras integrationsprocess. Regeringen har inlett en dialog med dem om huruvida frivilligorganisationerna skulle kunna spela en ännu större roll i detta avseende – och om så är fallet, hur detta skulle kunna underlättas.

K. Hatbrott

100. Sedan mitten av 1990-talet har regeringen trappat upp satsningarna för att bekämpa hatbrott.⁴⁴ Trots dessa insatser visar den senaste rapporten⁴⁵ om hatbrott från Brottsförebyggande rådet (BRÅ) en ökning av rapporterade brott med främlingsfientliga/rasistiska motiv.⁴⁶ Det är BRÅ:s ståndpunkt att det på grund av den ändrade definitionen av hatbrott 2008 inte är möjligt att göra direkta jämförelser mellan

⁴² Regeringens skrivelse 2008/09:24, ”Egenmakt mot utanförskap – regeringens strategi för integration”.

⁴³ Regeringsproposition 2009/10:60, ”Nyanlända invandrades arbetsmarknadsetablering – egenansvar med professionellt stöd”.

⁴⁴ I Sverige definieras hatbrott som ett brott grundat på främlingsfientlighet/rasism, antireligiösa motiv (islamofobi, antisemitism eller andra antireligiösa motiv), homofobi, bifobi, heterofobi och transfobi.

⁴⁵ Brå-rapport nr 2009:10.

⁴⁶ Under 2008 rapporterades drygt 4 200 hatbrott grundade på främlingsfientlighet/rasism, vilket är drygt 1 700 fler än föregående år.

nivåerna för hatbrott och främlingsfientlighet/rasistiska hatbrott med föregående år.⁴⁷ För islamofobiska, antisemitiska och homofobiska hatbrott har den ändrade definitionen emellertid ingen betydelse, och jämförelser med föregående år är därför möjliga. En ökning kan skönjas jämfört med 2008. Det är naturligtvis en orsak till oro.

101. Brottsbalken innehåller två bestämmelser som direkt berör ringaktning eller diskriminering på grund av ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, religiös tro eller sexuell läggning. En bestämmelse rör agitation mot en nationell eller etnisk grupp. Den andra bestämmelsen rör olaglig diskriminering. Brottsbalken innehåller även en särskild paragraf som, vid bedömning av straffvärdet för ett brott, anger att det ska anses vara en försvårande omständighet om motivet för brottet var att kränka en person, etnisk grupp eller någon annan liknande folkgrupp på grund av ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, religiös tro, sexuell läggning eller andra liknande omständigheter. Bestämmelsen tillämpas på alla typer av brott.

102. De rättsliga organen, däribland domstolar, åklagarväsendet och polismyndigheter, fäster stor vikt vid att bekämpa hatbrott. Att staten ser allvarligt på hatbrott betonas också på andra sätt än i lagstiftningen. Rikspolisstyrelsen har utarbetat manualer som syftar till att uppmuntra polisen att vidta stödåtgärder för brottsoffer tidigt under utredningsprocessen, vilket förbättrar möjligheterna för polisen att klara upp brott. Åklagarmyndigheten har utarbetat en manual med riktlinjer och stöd till åklagare när de arbetar med förundersökningar som rör hatbrott. Målet med manualen är att få en enhetlig och etablerad praxis. I detta syfte, och som stöd för åklagarna i deras arbete, uppdateras Åklagarmyndighetens intranät kontinuerligt med ett antal aktuella mål om hatbrott, samt med övrig relevant information.

103. Regeringen har gett Brottsförebyggande rådet i uppdrag att utvärdera de rättsliga myndigheternas arbete med hatbrott sedan 2003. För närvarande är det inte möjligt att spåra alla rapporterade hatbrott i rättssystemet men det pågår ett omfattande utvecklingsprojekt, vars syfte är att förbättra informationsflödet i rättssystemet, däribland brottsstatistiken.

L. Rättigheter för frihetsberövade personer, däribland rekommendationer från konventionsorgan om tortyrfrågor

104. Sverige har tillträtt åtskilliga konventioner för förebyggande av tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning,⁴⁸ både på FN-nivå och på regional nivå. Regeringen har en nära dialog med tre expertkommittéer inom ramen för

⁴⁷ Statistiken för hatbrott som rapporterats under 2008 omfattar följande nya punkter: definitionen av hatbrott har ändrats sedan förra året till att bli mer omfattande – alla rapporter där man identifierat förövarens motiv i fråga om etnisk bakgrund, hudfärg, nationalitet, religiös tro och sexuell läggning har granskats. En ny grund har lagts till – transfobi; en ny underindelning – alla rapporter som polismyndigheten klassificerat som misstänkta hatbrott under 2008 – har granskats.

⁴⁸ FN-konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning samt det fakultativa protokollet till konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning, och till den europeiska konventionen till förhindrande av tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.

dessa konventioner. Under de två senaste åren har alla tre konventionsorgan antagit slutsatser eller publicerat rapporter om villkoren i Sverige. Regeringen välkomnar denna noggranna kontroll från konventionsorganens sida, som kommer att bidra till en förbättring av skyddet av rättigheter för personer som har frihetsberövats i Sverige.

105. På nationell nivå har man fokuserat på hur kriminalvården ska stärkas för att förbättra villkoren för personer som är kvarhållna i häkte och för fångar. Under denna process har regeringen gjort en vederbörlig prövning av de rekommendationer som utfärdats av olika internationella övervakningsorgan. Sedan 2004 har regeringen anslagit ansemliga resurser för att öka antalet fängelse- och häktesplatser och för att ytterligare utveckla kriminalvården vad gäller säkerhet, rehabilitering och yrkesutbildning. Sedan 2005 har ett antal nya fängelser och häkten byggts.

106. Det innebär att kriminalvården nu har bättre möjligheter att möta behoven hos häktade personer. Under 2008 och 2009 ökade inte antalet häktade personer, dvs. det fanns inga överbelagda häkten.

107. Under 2008 och 2009 granskade kriminalvården åtskilliga faktorer som rör möjligheterna att svara mot behov både hos häktade personer och personal i häkten. Omfattande åtgärder har vidtagits för att förbättra förebyggande av självmord och för att hantera akuta sjukdomstillstånd bland fångar.

108. Regeringen kommer att lägga fram en proposition till en ny fängeslag till riksdagen i mars 2010.

109. Användandet av restriktioner för häktade personer har varit ett område som varit föremål för kritik och rekommendationer från konventionsorganen. Sådana rekommendationer har varit inriktade på det sammantagna bruket av restriktionerna samt deras längd. Metoderna för att tillhandahålla information om grundläggande rättigheter till frihetsberövade personer, samt att ge tillgång till advokater och offentliga försvarare, är andra frågor som har varit föremål för konventionsorganens rekommendationer.

110. Det är emellertid viktigt att påpeka att relativt få människor häktas i avvaktan på rättegång i Sverige. Ett antal häktade personer med restriktioner skulle inte vara häktade alls om det inte förelåg någon grund för restriktioner. Dessutom har Sverige förhållandevis korta häktningsperioder. Inte desto mindre har åklagaren en skyldighet att, i största möjliga utsträckning, begränsa eventuella restriktioner vad gäller kontakter med världen utanför, som den häktade har ålagts. Restriktioner ska endast användas när, och så länge som, sådana är nödvändiga.

111. Regeringen har tidigare ålagt Åklagarmyndigheten att tillhandahålla information om antalet häktade personer under 2008 och 2009 och antalet fall där restriktioner har varit aktuella. Väsentliga skillnader mellan olika delar av landet skulle beskrivas och analyseras. Uppdraget för 2009 omfattade även redovisning av den tidslängd som restriktionerna gällde.

112. Regeringen har beslutat att utöka uppdraget till 2010 genom att även ålägga Åklagarmyndigheten att tillhandahålla särskild information om antalet häktade i åldersgruppen 15–17 och 18–21 och i vilken utsträckning restriktioner har ålagts dessa personer. Personer i nämnda åldersgrupper ska även granskas särskilt när det gäller häktesperiodens längd samt den period under vilken restriktioner påförs.

113. En ny lag om behandling av gripna eller häktade personer lades fram för riksdagen i mars 2010. Lagförslaget omfattar ett förslag som ger möjlighet att överklaga domstolens beslut om särskilda restriktioner.

M. Mänskliga rättigheter och bekämpande av grova brott

114. Den ökade internationella uppmärksamheten under de senaste åren i kampen mot terrorism och organiserad brottslighet har belyst utmaningen i att garantera full respekt för mänskliga rättigheter, inklusive yttrandefrihet och rätten till ett privatliv, vid bekämpandet av sådana brott. De sammantagna effekterna av alla hemliga undersökningsåtgärder måste till exempel vägas mot de konsekvenser som vidtagna åtgärder kommer att få för privatliv och rättsstatsprinciperna. Det kan inte bli fråga om ökade befogenheter såvida inte sådana befogenheter kombineras med tydliga regler för deras utövande enligt internationella åtaganden, samt för mekanismer för grundlig efterhandsgranskning av det sätt på vilket de utövats. År 2008 inrättades en myndighet, Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden, med uppdrag att övervaka brottsbekämpande myndigheters användning av hemliga undersökningsåtgärder. Som en del av det lagförslag om grundlagsändringar som regeringen lade fram för riksdagen 2009 har regeringen föreslagit en ny bestämmelse i regeringsformens angivande av de mänskliga rättigheterna, som syftar till att stärka skyddet av den personliga integriteten för den enskilda människan.⁴⁹

IV. PRIORITERINGAR OCH STRATEGIER FÖR FRAMTIDEN

115. Att garantera att alla mänskliga rättigheter respekteras och får genomslag på alla nivåer i samhället – på den nationella nivån, i landsting och kommuner – är en både grundläggande och nödvändig utmaning. För att uppnå detta mål krävs kunskap och medvetenhet om mänskliga rättigheter hos alla berörda aktörer. Ett gott samarbete mellan de olika nivåerna inom den offentliga förvaltningen är en annan viktig komponent. Regeringen avser att ha ett nära samarbete med alla berörda intressenter under uppföljningen av denna rapport och resultaten av den kommande granskningen.

116. De utmaningar och begränsningar som påtalats i denna rapport är områden som naturligtvis även kan listas som prioriteringar. Att bekämpa diskriminering och främja mänskliga rättigheter i samhället förblir en övergripande prioritering. Bekämpningen av våld mot kvinnor och allt våld i nära relationer, inklusive i relationer mellan par av samma kön, kommer att även i fortsättningen att vara en prioriterad fråga, liksom att garantera att äldre personer och personer med funktionsnedsättningar fullt ut kan komma i

⁴⁹ För mer information om grundlagsförslaget, se punkterna 6 och 80.

åtnjutande av sina rättigheter. Att respektera samernas och andra nationella minoriteters rättigheter, samt rättigheterna för invandrare, flyktingar och asylsökande, är en fortlöpande skyldighet. Frågor som rör fängelse- och häktningsförhållanden kommer att ägnas stor uppmärksamhet, samtidigt som den svenska regeringen kommer att fortsätta att ingående följa upp rekommendationerna från FN:s konventionskommittéer och andra internationella MR-organ.

117. När det gäller barnets rättigheter har regeringen lagt fram en plan i den senaste skrivelsen till riksdagen, kallad "Barnpolitiken: en politik för barnets rättigheter"⁵⁰, om kontroll och utvärdering av tillämpning av barnkonventionen i Sverige, inklusive statistik. Syftet med kontrollen och övervakningen är att öka kunskapen om tillämpningen av barnkonventionen på kommunal- och statlig nivå och att tillhandahålla information till Barnombudsmannen och regeringen om vilka åtgärder i form av stöd, utbildning, lagstiftningsåtgärder osv. som måste vidtas för att bättre skydda och stärka barnens rättigheter och intressen i samhället.

118. Arbetet med regeringens långsiktiga mål att uppnå full respekt för de mänskliga rättigheterna är en fortlöpande process. Regeringens bedömning är att nationella handlingsplaner för mänskliga rättigheter är en adekvat arbetsmetod, och regeringen har nyligen beslutat att den andra handlingsplanen ska utvärderas under 2010. Denna utvärdering, samt rekommendationerna från Delegationen för mänskliga rättigheter i Sverige, kommer att bli viktiga underlag för det fortsatta arbetet med frågor om mänskliga rättigheter i Sverige. Regeringen avser att ha en fortsatt hög ambitionsnivå för det systematiska arbetet med mänskliga rättigheter.

⁵⁰ Regeringens skrivelse 2007/08:111.